

П. Р. ТРЕТЯК¹, М. В. ЧЕРНЯВСЬКИЙ², М. Б. ШПІЛЬЧАК³

ЗАПОВІДНИК "ГОРГАНИ" В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто реальні можливості побудови цінного для Карпатського регіону екологічного коридору у басейні річки Бистриці Надвірнянської. З'ясовано, що його центральним ядром слугуватимуть природні комплекси Природного заповідника "Горгани", а допоміжними ядрами – інші цінні заповідні об'єкти. Цей екологічний коридор забезпечить обмін генетичним матеріалом природні комплекси Північного макросхилу Карпат, Передкарпаття та Рогатинського Опілля.

Вступ

У 1992р. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро прийняла Конвенцію про біорізноманіття, як основу еволюції і функціонування систем біосфери і сталого забезпечення потреб населення Землі. Нею проголошено збереження не окремих ланок природи, а всіх систем біосфери в глобальному масштабі. У цьому ж році Рада Європи прийняла Конвенцію Європейської Екомережі (European Ecological Network) як ідею загальноєвропейської системи охорони природної спадщини Європи. Ідею Європейської екомережі, або "EECONET" (European Ecological Network – Європейська екологічна мережа) вперше було запропоновано колективом голландських дослідників у 1993р. на конференції в Маастріхті, вона органічно увійшла у Всеєвропейську стратегію збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, схвалену Конференцією міністрів охорони навколишнього середовища 55європейських країн в Софії в жовтні 1995р. До цих країн належить і Україна.

У процесі створення Всеєвропейської екологічної мережі вирішуватимуться такі завдання:

- збереження всього комплексу екосистем, середовищ існування видів і їх генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення;
- забезпечення належної "просторовості" природних середовищ для збереження видів;
- створення умов для розселення і міграції видів;
- забезпечення відновлення компонентів ключових екосистем, які зазнали руйнування;
- захист систем від потенційних негативних чинників.

В Україні цим питанням надають особливого значення, що відображено, зокрема, у концепції збереження біологічної різноманітності України (№ 439від 12травня 1997р.) та інших правових актах природоохоронного спрямування [1-3, 5].

Виникнення ідеї створення національної та Всеєвропейської екологічних мереж було зумовлене пот-

ребом вийти за вузькі межі заповідних територій та забезпечити збереження природного середовища і ландшафтів на усьому просторі та за умов будь-якої діяльності людини. Формування екологічної мережі означає перехід до побудови складної, багатофункціональної системи, яка б у найширшому територіальному вимірі забезпечувала вирішення проблем охорони біорізноманіття [1].

Особливе значення у справі побудови екомережі на Європейському та національному рівнях має "Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція)", прийнята у травні 2003р. Крім України, конвенцію підписали Польща, Румунія, Сербія та Чорногорія, Словаччина, Угорщина та Чехія [6]. У Карпатській конвенції розроблено стратегію, що визначає основні напрями і шляхи виконання її програмних завдань, серед яких головне – зберегти та відновити унікальні природні комплекси Карпат, котрі мають природоохоронне, естетичне, наукове, освітнє та оздоровче значення.

Стратегія передбачає організацію скоординованої діяльності сторін Карпатської конвенції та формування збалансованої екологічної політики і розроблення програм просторового планування, спрямованих на охорону та сталий розвиток Карпат. Зокрема, буде сформовано Карпатську екомережу в рамках національної екомережі частину Всеєвропейської екомережі. Розроблятимуться заходи щодо біо- та екобезпеки Карпат, екологічно збалансованого та інтегрованого управління водними, лісовими та земельними ресурсами.

На першому етапі реалізації Стратегії розвитку карпатського регіону (2007-2012рр.) запроваджуватиметься екологічно збалансований підхід до збереження і невиснажливого використання біологічного та ландшафтного різноманіття регіону. Вдосконалюватиметься управління земельними, водними ресурсами, річковими басейнами, сільським та лісовим господарством, транспортом, туризмом та плануванням інфра-

¹ Платон Романович ТРЕТЯК – віце-президент ЛАН України, доктор біологічних наук, професор, Державний природознавчий музей НАН України, завідувач відділу. Україна, м. Львів. Тел.: (+380322) 72-89-17. E-mail: platon.tretyak@gmail.com.

² Микола Васильович ЧЕРНЯВСЬКИЙ – член-кореспондент ЛАН України, канд. с-г. наук, доцент, Національний лісотехнічний університет України. Україна, м. Львів. E-mail: tschern@mail.lviv.ua

³ Мiron Богданович ШПІЛЬЧАК – канд. сільськогосподарських наук, природний заповідник "Горгани", заступник директора. Україна. E-mail: gorgany@nadvirna.com.ua

структури. Поліпшиться правове забезпечення використання біорізноманіття з метою приведення його у відповідність до міжнародних вимог.

На другому етапі (2013-2020рр.) буде забезпечено державний і громадський контроль за виконанням вимог Карпатської конвенції. Впроваджуватиметься механізм управління карпатською екомережею та її компонентами.

Мінприроди України разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади має розробити та подати Урядові узгоджений план заходів щодо реалізації Стратегії. За здійсненням заходів Стратегії здійснюватиметься постійний моніторинг і контроль.

Реалізація Стратегії дасть змогу уникнути безповоротної втрати частини біо- та ландшафтного різноманіття. Це забезпечить підтримку екологічної рівноваги на території Карпат, впровадить у практику господарювання елементи екологічно безпечно збалансованого використання природних ресурсів.

Україна все ще перебуває на першій стадії формування національної екомережі. Вона є єдиною державою на всьому пострадянському просторі, а можливо і в Європі, яка має законодавчу базу для створення екомережі [2, 3, 7]. Вже розроблені деякі наукові та методологічні основи створення екомережі та перспективні плани різного ступеня її деталізації. Проте досі ще відсутній повний перспективний перелік конкретних територій екомережі, її структури і чи не найголовніше, – правове забезпечення організації та функціонування її структурних елементів.

1. Екомережа Івано-Франківської області

Івано-Франківська область, як прикордонна, відіграє ключову роль для інтеграції національної екомережі до Всеєвропейської екомережі через створення міждержавних природоохоронних територій.

Табл.1. Мережа природно-заповідних територій та об'єктів Івано-Франківської області (станом на 1.01.2003р.)

Категорії заповідних об'єктів	Кількість	Площа, га
Природний заповідник "Торгани"	1	5344,2
Національні природні парки: – "Карпатський" – "Гуцульщина"	2	50300,0 32274,0
Регіональні ландшафтні парки	4	46602,0
Заказники	51	44990,8
Пам'ятки природи, зокрема: – загальнодержавного значення – місцевого значення	181 13 168	1251,7 431,3 820,3
Дендрологічні парки, зокрема: – загальнодержавного значення – місцевого значення	5 3 2	149,1 142,0 7,1
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, зокрема: – загальнодержавного значення – місцевого значення	8 1 7	84,8 7,0 77,8
Заповідні урочища	186	5544,6
Разом	437	186541,2

Проблема формування регіональної екологічної мережі та оптимізації ландшафтів для Івано-Франківської області особливо актуальна, оскільки внаслідок антропогенного впливу значно порушена генетична цілісність, висотна диференціація і структурно-функці-

ональна організація природних ландшафтів, які функціонували раніше як саморегульовані системи з високим порогом стійкості. Природними і напівприродними угрупованнями (ліси, сіножаті, пасовища, водно-болотні угіддя) в області зайнято в середньому 63% території. Однак у рівнинних ландшафтах цей показник значно нижчий – 20-35%, у передгірських – 35-40%. Екологічну небезпеку становить зменшення лісистості території у гірських ландшафтах до 50-60%, у передгірських – до 30-45%, у рівнинних – до 8-17%. Унаслідок інтенсивного використання лісів змінився ценотичний склад лісових екосистем, збільшились у 2,5раза площі похідних смеречників через зменшення площ ялицевих, букових і дубових лісів. Порушено вікову структуру деревостанів – переважають молодняки і середньовікові насадження (81%).

В Івано-Франківській області нараховується 464об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею близько 195,9тис. га, з них загальнодержавного значення – 30об'єктів загальною площею 108,7тис. га, місцевого значення – 434об'єкти площею 87,2тис. га. Природно-заповідні об'єкти займають 14% території області, це другий показник в Україні. Розподіл мережі природно-заповідних територій та об'єктів Івано-Франківської області станом на 2003р., за Приходьком, 2004 [8], наводимо у табл.1.

Проте наявна в області мережа природно-заповідних територій – це лише певна частина наявного біологічного і ландшафтного різноманіття на різних рівнях системно-структурної організації і не охоплює належно всі типи ландшафтів, не формує цілісної системи – екологічного каркасу, який забезпечує стійкість ландшафтних систем, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття [8] (табл.2).

Табл.2. Розподіл природно-заповідних територій та об'єктів Івано-Франківської області (станом на 1.01.2003р.)

Фізико-географічні області (підобласті)	Природно-заповідні території та об'єкти			
	кількість, шт.	% від загальної кількості	площа га	відносна, %
Рівнинні ландшафти				
Рогатинське Опілля	14	3,2	8595,7	4,6
Прут-Дністерська	79	18,1	20129,5	10,8
Разом	93	21,3	28725,2	15,4
Передгірські ландшафти				
Передкарпаття	84	19,3	19418,7	10,4
Гірські ландшафти				
Скибові Карпати	207	47,4	65496,7	35,1
Покутсько-Буковинська	1	0,2	50000,0	26,8
Вододільно-Верховинська	36	8,2	13824,9	7,4
Полонинсько-Чорногірська	15	3,4	1832,7	1
Рахівсько-Чивчинська	1	0,2	7243,0	3,9
Разом	260	59,4	138397,3	74,2
Загалом в області	437	100	186541,2	100

Загалом така мережа об'єктів та територій природно-заповідного фонду є за ландшафтною та ценотичною репрезентативністю, категоріальною та територіальною структурою, чи не найкращою в Українських Карпатах та й у західних областях України [9-12]. Проте існуючі диспропорції у територіальній структурі зобов'язують до розбудови екомережі, насамперед, у тих фізико-географічних областях, де відносна площа заповідних територій є найнижчою.

На Івано-Франківщині регіональну екологічну мережу на території області створюють згідно з "Програмою формування регіональної екологічної мережі в Івано-Франківській області на 2001-2010рр." Метою програми є формування цілісної системи, яка б забезпечувала збереження біологічного і ландшафтного різноманіття природних екосистем, видів і популяцій рослин і тварин та середовищ їхнього існування, а також природних шляхів їхнього поширення і міграції. Її основою є наведені вище об'єкти та території природно-заповідного фонду. Проте наявна мережа природно-заповідних територій – це лише певна частина біологічного і ландшафтного різноманіття на різних рівнях системно-структурної організації, вона не охоплює охороною всі типи ландшафтів, не формує цілісної системи-екологічного каркасу, який забезпечує стійкість ландшафтних систем, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття (див. табл.2). Екологічна мережа потребує виділення та правового забезпечення функціонування інших структурних елементів екомережі – сполучних коридорів, буферних зон та відновних територій.

Чи не найціннішою частиною екомережі є її природні заповідники. В Івано-Франківській області – це **Природний заповідник "Горгани"**. Його створено 12 вересня 1996р. Загальна площа 5344га. Крім цього, навколишня охоронна зона займає площу 3852,8га.

Природний заповідник "Горгани" охоплює природні комплекси в межах висоти 740-1756м н.р.м. Це пояси широколистяних лісів, хвойних лісів, і субальпійського криволісся, що, відповідно, розміщені у трьох кліматичних зонах – прохолодній, помірно-холодній і холодній. Лісова рослинність займає 86,5% загальної площі заповідника, а природні деревостани представлені 67,5% його площі. Унікальність природних комплексів зумовлена тим, що велика частина території збережена в незайманому стані [13].

Горгани займають центральну частину Українських Карпат і важкодоступні через дуже круті схили і кам'янисті розсипи. Заповідник охоплює схили гір від 710м. н.р.м. аж до хребтів: Довбушанка (1754,6м н.р.м.), Медвежик (1736м), Полєнський (1693,6м), Пікун (1651м), Козі Горган (1616), Скалки Верхні (1596,8м), Скалки Нижні (1300м н.р.м.). Для них характерні круті асиметричні схили й гострі гребені гір; на вершинах – кам'яні осипища (місцева назва "горгани").

Четвертинні, неогенові, палеогенові та верхньокрейдяні відклади становлять геологічну, а алювіально-делювіальні суглинки, глини, супіски – літологічну будову Горган. Гірська частина заповідника складена карпатським флішем з конгломератів, пісковиків, глинистих і мергелевих сланців крейдового і четвертинних періодів.

Рельєф території заповідника відрізняється значною крутизною кам'янистих схилів різної експозиції, важкодоступними вершинами. Всі горганські хребти

мають круті північно-східні і пологі південно-західні схили.

Грунтоутворення відбувається здебільшого за буроземним типом, як наслідок, утворюються бурі гірсько-лісові ґрунти (буроземи – Braunerde). Грунтовий покрив представлений 8 типами ґрунтів і 68 їх різновидами. Переважають опідзолені і неопідзолені бурі гірсько-лісові ґрунти. Менш поширені гірсько-лучні, гірсько-підзолисті, дернові і дерново-буроземні ґрунти.

Головні водні артерії – Бистриця Надвірнянська, Довжинець, Зелениця, Джурджинець та близько 30 малих струмків. Струмки короткі, але щільність гідрографічної мережі порівняно велика (0,2км/км – 1,5км/км). Русла річок і струмків кам'янисті, вкриті галькою і валунами. Швидкість течії 1-2м/с, під час повені збільшується. Води прісні, слабо мінералізовані, переважно карбонатно-кальцієві.

Потоки і річки населяють безхребетні тварини – гіллястовуси (Cladocera), веслоноги (Copepoda), циклопоїди (Cyclopoida), бокоплави (Amphipoda), личинки одноденок (Ephemeroptera), волохокрильців (Trichoptera), які входять до раціону 12 видів риб, серед котрих поширені гольян (Phoxinus phoxinus), форель струмкова (Salmo t. trutta m. fario), хариус (Thymallus thymallus). Амфібії у заповіднику 9 видів. Озерця, калюжі – оселища кумки жовточеревої (Bombina variegata), карпатського (Triturus montandoni) і альпійського тритонів (Triturus alpestris), трапляється також реліктова саламандра плямиста (Salamandra salamandra). На берегах потоків і річок типові щур водяний (Arvicola amphibius), рясо-ніжка мала (Neomys anomalus milleni), водяна полівка мала (Arvicola sherman), видра річкова (Lutra lutra).

На нижніх терасах вздовж русел річок і потічків фрагментарно трапляються фітоценози вільхи сірої (Alnus incana), у трав'яному покриві – Petasites albus, Filipendula ulmaria, Equisetum palustre, Caltha palustris, Cardamine impatiens.

Найбільші масиви заповідника займають ліси з переважанням смереки (*Picea abies* (L.) Karst. – 89,1%, потім сосни гірської (*Pinus mughus* Scop.) – 7,3%, сосни кедрової європейської (*Pinus cembra* L.) – 1,8%, ялиці білої (*Abies alba* Mill), бука лісового (*Fagus sylvatica* L.) і інших порід – 1,8% покритої лісом площі [2, 5].

У заповіднику відзначено ліси чітко чергуються за висотними позначками, залежно від кліматичних і ґрунтово-гідрологічних умов. Сіровільхові деревостани трапляються на нижніх терасах уздовж р. Бистриці Надвірнянської і її притоки Джурджинець, смереково-букові і смереково-ялицево-букові за участю явора (*Acer pseudoplatanus* L.) домінують до висоти 980-990м н.р.м. Буково-ялицево-смерекові ліси переважають у межах 990-1250м н.р.м., чисті смерекові – у високогір'ї (до 1500м н.р.м.). Кедрово-смерекові ліси формуються на південних експозиціях в урочищах "Садки" і "Новобудова", починаючи з висоти 965м і доходять на південно-західному схилі р. Довбушанки до 1630м н.р.м. На території заповідника деревостани за участю кедра займають 380га. Різновікові смереково-кедрові ліси за участю беріз *Betula pendula* Roth. і *B. pubescens* Ehrh. переважно поширені на висотах 1040-1500м н.р.м. Гірсько-соснове і зеленівільхове криволісся утворюють окремі масиви субальпійських і альпійських чагарникових угруповань біля вершин гір і хребтів. Вище від смуги сосни гірської розташовані кам'янисті розсипи, зайняті рідкісною мохово-лишайниковою рослинністю.

Біорізноманітність у поясі мішаних буково-ялицево-смерекових лісів найвища. Пояс чистих смерекових і кедрово-смерекових лісів займає проміжне становище. У субальпійському поясі гірсько-соснового криволісся видове і популяційне різноманіття найбідніше.

Типологічна розмаїтість лісів заповідника значна – 17 різних типів. Вона є своєрідним стандартом і еталонном, а типи лісорослинних умов – резерватом природно-територіальних комплексів Українських Карпат. У Горганах краще, ніж будь-де в Українських Карпатах, збереглися праліси, що відрізняються високою стійкістю і стабільністю [3-5]. У розвитку пралісів виділено сім фаз розвитку. Для буково-ялицево-смерекових, ялицево-букових і ялицевих, смереково-ялицево-букових пралісів вікові етапи тривають 350-400 років (максимальний запас деревини – $930\text{м}^3/\text{га}$), чистих букових – 230-260 років ($696\text{м}^3/\text{га}$), а кедрово-смерекових – близько 300 років ($414\text{м}^3/\text{га}$). Праліси – за винятком смерекових і смереково-кедрових – триярусні, їм властива складна вікова, вертикальна і горизонтальна структура.

Праліси – достатньо великі лісові екосистеми (угруповання), які виникли і розвиваються природним шляхом під впливом лише природних стихій та явищ і пройшли повний цикл розвитку без будь-якого втручання людини, місцезростання, видова, вікова і просторова структура яких відзначається колись і тепер виключно чинниками навколишнього середовища. У розвитку пралісів виділено сім фаз розвитку (рис. 1). Їм притаманні специфічна вікова, породна і просторова структура деревостанів. Значна мозаїчність, коли на малій площі можна натрапити на дерева різної товщини і висоти, наявність великих, товстих дерев, як і значна частка мертвих стовбурів і відпаду є характерними ознаками пралісів. У пралісах дерева ростуть до своєї природної вікової межі.

Рис. 1. Фази розвитку пралісу

У верхніх частинах гірських хребтів поширені масиви стелюхів гірської сосни (*Pinus mugo* Turra). Тут, а також на вершинах гір і частково на схилах поширені і пустельні природні комплекси кам'янистих розсипів. Розрізняють два типи кам'янистих розсипів – первинні, які утворилися під час льодовикового періоду і вторинні, які виникли внаслідок діяльності людини, вітровалів, пожеж. Відсутність деревної рослинності на таких ділянках сприяє розвитку ерозії, виникненню селевих потоків, повеней.

Фітоценотичну різноманітність рослинного покриву заповідника "Горгани" узагальнено [13] і наведено у табл.3.

Табл.3. Синтаксономічна структура рослинного покриву Природного заповідника "Горгани"

Тип рослинності	Кількість синтаксонів	Частина фітоценофонду %
Лісова рослинність	13	30,2
Субальпійські чагарники і чагарнички	7	16,3
Субальпійське високотрав'я	9	20,9
Луки і пасовища	8	18,6
Прибережно-водна рослинність	2	4,7
Синантропна рослинність	4	9,3
Всього	43	100

Раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що становить 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган. Найрідкісніші види: *Orchis mascula*, *Orchis militaris*, *Listera ovata*, *Coeloglossum viride*, *Lunaria rediviva*. З реліктів трапляються: *Botrychium multifidum*, *Matteuccia struthiopteris*, *Blechnum spicant*, *Huperzia selago*, *Daphne mezereum*. Серед ендемічних видів – *Leucanthemum rotundifolia*, *Tozzia carpatica*, *Centaurea marmarosiensis*, *Centaurea carpatica*, *Dianthus carpaticus*, *Viola declinata* та інші.

Одноманітність і бідність флори заповідника "Горгани" – характерна риса Горганського флористичного району загалом. Тут виявлено 30 видів судинних рослин, які занесені до Червоної книги України, 21 вид належить до ендеміків [14]. Це, зокрема: *Astrantia major*, *Arnica montana*, *Leucocjum vernum*, *Huperzia selago*, *Gymnadenia conopsea*, *Centaurea carpatica*, *Neottia nidus-avis*, *Oxycoccus microcarpus*, *Listera ovata*, *Orchis mascula*, *Orchis militaris*, *Lilium martagon*, *Lunaria rediviva*, *Platanthera bifolia*, *Dactylorhiza maculata*, *Dactylorhiza majalis*, *Dactylorhiza Fuchsii*, *Lycopodium annotinum*, *Pinus cembra*, *Traunsteinera globosa*, *Crocus heuffelianus*, *Coeloglossum viride*, *Galanthus nivalis* і ін.

Крім того, ендемічними видами є: *Aconitum firmum*, *A. variegatum*, *Atragene alpina*, *Carduus bicolorifolius*, *C. marmarosiensis*, *Coeloglossum viride*, *Dianthus carpaticus*, *Doronicum carpaticum*, *Gentianella amarella*, *G. lingulata*, *Melampyrum herbichii*, *Phyteuma tetrameum*, *Symphytum cordatum*, *Tozzia carpatica*.

Рослинні угруповання відкритих місцезростань, зважаючи на випасання колись худоби, здебільшого перебувають на різних стадіях дигресії. Тільки сінокоси і деякі трав'янисті ценози, недоступні для худоби, характеризуються флористичною різноманітністю і участю в їхній структурі рідкісних видів рослин. Тому встановлення режиму абсолютної заповідності в таких місцях недоцільне і вимагає періодичного викошування травостою або строгого регламентованого випасання.

Горганський масив має специфічний комплекс бореально-тайгових і гірських видів хребетних, яких зареєстровано на суміжних територіях. У заповіднику і на довколишніх територіях з 177 видів хребетних (птахів – 106, ссавців – 43, риби – 12, земноводні – 9, плазуни – 6, круглороті – 1) 25 занесені до Червоної книги України (круглороті – 1, риби – 1, земноводних – 3, плазунів – 1, птахів – 8 і ссавців – 11). Кількість видів, які перебувають під охороною міжнародних списків (МСОП, Європейський червоний список, Бернська конвенція), більша.

Двадцять чотиривиди фауни занесено до Червоної книги України [2]. Ендемічні карпатські види: *Triturus montandoni*, *Tetrao urogalus*, *Strix uralensis macroura* і деякі інші. Види Червоної книги: *Sorex alpinus*, *Neomys*

anomalus, *Arvicola scherman*, *Chionomys nivalis*, *Ursus arctos*, *Mustela erminea*, *Mustela lutreola*, *Meles meles*, *Lutra lutra* і ін.

2. Перспектива розбудови екомережі на суміжних з Природним заповідником територіях

У басейні річки Бистриці по сусідству з природним заповідником "Горгани" Надвірнянської залишилися за межами заповідника цілий ряд унікальних природних комплексів з особливим тваринним та рослинним світом. З них найбільший за площею в Українських Карпатах резерват сосни звичайної реліктової – **Бредулецький державний заказник** (110га), а також чимало **осередків сосни кедрової європейської** в Зеленому та Бистрицькому лісництвах ДП "Надвірнянське лісове господарство". Крім цього, є також цінні еталонні деревостани бука лісового біля верхньої межі лісу, які не представлені у заповіднику, та багато інших цінних об'єктів, які вимагають відповідного охоронного статусу, об'єднання з заповідником у єдиний екологічний коридор "Басейн Бистриці Надвірнянської".

Окрім заказника загальнодержавного значення "Бредулецький", особливо вартісним є **Ботанічний заказник загальнодержавного значення "Таупишівський"** (431га), який є резерватом сосни кедрової європейської і знаходиться в Бистрицькому лісництві ДП "Надвірнянське лісове господарство". Це – суцільний лісовий масив кедрово-смерекових пралісів, які ростуть у горганському високогір'ї (1200-1500м н.р.м.) на бідних малопотужних кам'янистих ґрунтах ямненського пісковику. Зсуви рухомих кам'янистих розсипів та верхня межа лісу вкриті криволіссям сосни гірської (*Pinus mugo*) і у притоках потоків – душекії зеленої (*Duschekia viridis*). У державних заповідних урочищах "Салатрук" площею 204га, "Таупишівка" площею 33,1га і "Рафайловець" площею 138га цього ж лісництва, які межують із природним заказником "Таупишівським" з північного і південного боків, яскраво просліджується зміна порід від соснового криволісся і смереково-кедрових лісів до ялицево-буково-смерекових лісів.

Особливої уваги заслуговує **Дендрологічний парк "Високогірний"**, площа якого становить 124га, хоч і не є місцем зростання реліктових сосен. Він є унікальним полігоном для апробації широкого асортименту деревних інтродуцентів помірного клімату Землі в умовах високогір'я Горган.

Висновок

У басейні річки Бистриці Надвірнянської є реальні можливості створення цінного для Карпатського регіону, з огляду на охоплення біорізноманіття, регіонального екологічного коридору. Його ядром слугуватимуть природні комплекси Природного заповідника "Горгани", а допоміжними осередками інші цінні заповідні об'єкти. Цей екологічний коридор забезпечить можливість обміну генетичним матеріалом природні комплекси Північного макросхилу Карпат, Передкарпаття то Рогатинського Опілля, осередям тут має бути Національний природний парк "Галицький".

ЛІТЕРАТУРА

1.Петрова Л.М., Третьак П.Р. Проблеми охорони біорізноманіття на лісових територіях екологічної мережі// Лісівнич

академія наук України: Наукові праці.– Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005.– С.119-123.

2.Закон України "Про екологічну мережу України" від 24.06.2004. №1864-IV// Законодавство України про екологію.– К.: КНТ, 2005.– С.53-64.

3.Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015рр.". 21вересня 2000р. N 1989-III// Урядовий кур'єр "Орієнтир".– 8листоп., 2000, №207.– С.3-16.

4.Зелена книга України. Ліси.– К.: Наук. думка, 2002.– 255с.

5.Конвенція о биологическом разнообразии. UNEP/CBD /SBSTTA/11/1. Биоразнообразие лесов: рассмотрение вопросов, возникающих в связи с осуществлением пункта 19 решения vi/22. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.biodiv.org>.

6.Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат// Постанова КМ N 2033 (2033-2003-п) від 26.12.2003)– Законб України. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.uazakon.com/document/fpart93/idx93487.htm>

7.Про схвалення Стратегії виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат// Кабінет міністрів України: Розпорядження від 16січня 2007р.№ 11-р.– Київ. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.uazakon.com/document/fpart03/idx03530.htm>

8.Приходько М.Регіональна екологічна мережа як чинник оптимізації ландшафтів Івано-Франківської області// Вісник Львів. ун-ту: Серія географічна. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. – 2004, вип. 30.– С.266-273. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: http://www.franko.lviv.ua/faculty/geography/6Lok_res/1Publik/Period/visn/30/Prykhodko-m.doc.

9.Петрова Лілія, Третьак Платон. Природно-заповідний фонд Українських Карпат// Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Екологічний зб.: Екологічні проблеми Карпатського регіону.– Львів: НТШ. – 2003, т. 12.– С.246-254.

10.СтойкоС., Петрова Л.Репрезентативність природно-заповідного фонду на Львівщині та шляхи створення його оптимальної мережі// Праці НТШ. Екологічний зб, т. 7.– Львів, 2001.– С.210-220.

11.СтойкоС.М.Система охорони природи у верхів'ї басейну Дністра. – Львів, 2004.– 56с.

12.Structure of a diversity of phytocenotic communities of forest reserve objects of Western Ukraine by Liliya Petrova and Platon Tretiyak. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.geocities.com/ntshnowu/>

13.Природний заповідник "Горгани"/ Відп. ред. СоломахаВ.А. – К.: Фітосоціоцентр, 2006.– 400с.

14.ЧернявськийМ.В., ШпільчакМ.Б.Природний заповідник "Горгани".– Івано-Франківськ: Фоліант, 2007.– 32с.

P.R. Tretiyak, M. V. Chernyavskiy, M. B. Shpil'chak

Natural PRESERVE "GORGANY" IN ECOLOGICAL NETWORK SYSTEM OF IVANO-FRANKIVSK AREA

There are the real possibilities of construction of valuable for the Carpathians region ecological corridor in a river of Bystryci Nadvirnyanskoy basin. Him the natural complexes of the Natural preserve of "Gorgany" will serve as a central kernel and by auxiliary kernels are other valuable protected objects. This ecological corridor will be provided by possibility of exchange genetic material natural complexes of the North macro slope of Carpathians, Pre-Carpathian Hills and Rogatyn Opillya province.

